AVİM Yorum • No: 2021 / 66 • Aralık 2021

ÇİN'İN İNSAN HAKLARI İHLALLERİNİ GÖZ ÖNÜNE SEREN BELGELER

Şevval Beste GÖKÇELİK

Misafir Araştırmacı

Çinin Sincan bölgesinde yaşayan Uygur halkının Çin devleti tarafından uygulanan insan hakları ihlallerine yıllardır maruz kalması ortaya çıkarılan son belgelerle dünya kamuoyuna yansımıştır. Ortaya çıkan belgelerin de ışığında Birleşik Krallıkta gayriresmi bağımsız bir halk mahkemesi olan Uygur Mahkemesi, Çinin Sincandaki Uygurlara ve diğer etnik azınlıklara yönelik muamelesine ilişkin bir yıl süren incelemesini tamamlamış ve Çin'in bölgedeki politikalarının bir tür soykırım olduğu sonucuna varmıştır.[1]

Sincan Belgeleri olarak adlandırılan bu belgeler, Çin yönetiminin Uygurları ve diğer azınlıkları doğrudan etkileyen insan hakları karşıtı politikalara yol açan açıklamalarda bulunduğunu ortaya koymaktadır.[2] Çinin Uygurları Sincanda pamuk toplamaları için konuşlandırarak bir zorla çalıştırma stratejisi izlediği, nüfusu bastırmak için Uygur kadınlarını zorla kitlesel olarak kısırlaştırdığı, çocukları ailelerinden ayırdığı ve kültürel gelenekleri kırmaya çalıştığına dair bilgiler raporda yer almaktadır. Çin, Sincandaki baskının terörizmi önlemek ve dini aşırılığın kökünü kazımak için gerekli olduğunu ve kampların mahkumları terörle mücadelede yeniden eğitmek için etkili bir araç olduğunu söyleyerek bu iddiaları reddetmekle yetinmiştir.[3]

Mahkemenin raporu, işkence ve doğumların sistematik olarak bastırılması da dahil olmak üzere suçların işlendiğini kanıtlar niteliktedir.[4] Avukatlar, akademisyenler ve iş adamlarından oluşan Birleşik Krallık merkezli Uygur Mahkemesi, Çine yaptırım uygulama veya cezalandırma konusunda hükümet desteğine veya yetkilerine sahip olmasa da üyeleri, büyük ölçüde Müslüman bir etnik grup olan Uygurlara karşı iddia edilen suistimallerle mücadele etmek adına uluslararası eylemleri uygulamaya geçirmek için çalışmaktadır.[5] Londradaki Çin büyükelçiliğinin sözcüsü ise, sözde mahkeme olarak adlandırdığı bu kurulu, birkaç Çin karşıtı ve ayrılıkçı unsur tarafından halkı aldatmak ve yanlış yönlendirmek için kullanılan siyasi bir araç olarak tanımlamıştır.[6]

ABD Temsilciler Meclisinin 428 oyla Sincan'da zorla çalıştırmayla ilgili endişeler nedeniyle ithalatı yasaklama kararı da Çinin Uygurlara ve diğer azınlıklara uyguladığı zulüm sebep gösterilerek alınmıştır. Çin Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Wang Wenbin ise, Sincanda sözde zorla çalıştırma ve soykırımın tamamen uydurma söylentiler olduğunu söyleyerek ABDyi insan hakları kisvesi altında söylentiler yaymak ve çatışmaya girmek için Sincan ile ilgili sorunları kullanmakla suçlamıştır.[7]

Bunun dışında Çinli tenis yıldızı Peng Shuainin, eski bir hükümet yetkilisi tarafından cinsel saldırıya uğradığına yönelik bir suçlamada bulunması ve bu açıklama sonrasında ortadan kaybolmasıyla birlikte ABD Kongresi geçtiğimiz hafta, Peng Shuaiye karşı uygulanan insan hakları ihlalleri iddiaları nedeniyle Çini hedef alan bir dizi yaptırımı onaylamış ve Sincandaki uygulamalara ilişkin Birleşmiş Milletlerin soruşturma çağrısı kararına dikkat çekmiştir. Ayrıca Pekin Kış Olimpiyatlarına 2 aydan kısa bir süre kala ABD, İngiltere, Avustralya ve Kanada, insan hakları endişeleri nedeniyle olimpiyatlara karşı diplomatik boykotlarını duyurmuştur.[8]

Çin cephesine bakılacak olursa Çin Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Wang, ABD yaptırımlarını sapkın eylemler olarak nitelendirerek kınamıştır. ABDyi ilgili yanlış kararı derhal geri çekmeye ve Çinin iç işlerine karışmayı ve Çinin çıkarlarına zarar vermeyi bırakmaya çağıran Wang, geçtiğimiz Pazartesi günü Pekinde düzenlenen basın toplantısında, ABD pervasız davranırsa, Çin kararlı bir şekilde karşılık vermek için etkili önlemler alacaktır sözleriyle karşılık vermiştir.[9] Hatta Çin, ABDden sürekli olarak insan hakları ihlalleri nedeniyle gelen yaptırımlara karşılık olarak ABDde insan hakları ihlalleri adlı 28 sayfalık bir raporla misilleme yapmıştır. Irkçılıktan gelir eşitsizliğine, pandemi ile mücadeleden sosyal sorunlara kadar pek çok konuya değinilen 28 sayfalık rapor Amerikan demokrasisinin eksikliklerine vurgu yapmaktadır.[10]

Avrupa Birliği de insan hakları ihlallerine dikkat çekerek gelişmekte olan ülkelere Çinin devasa Kuşak ve Yol programına bir alternatif sunmak için 2027 yılına kadar kamu ve özel altyapı yatırımlarında 300 milyar euroyu (340 milyar dolar) harekete geçirmeye çalışacağını ifade etmiştir. ABnin bunu yaparken yararlanacağı strateji, Temmuz ayında gerçekleştirilen G7 zirvesinde liderlerin ABD öncülüğünde kabul ettikleri bir anlaşma olan Build Back Better World adlı küresel altyapı girişimi olarak belirlenmiştir.[11] ABDnin ve Avrupa Birliğinin demokrasiyi kitle imha silahı olarak kullandığını savunan Çin yetkilileri ise, demokrasinin araçsallaştırılarak bölünme ve cepheleşmeyi teşvik etmek için kullanıldığını vurgulamaya devam etmektedir.

Sonuç olarak Çin, Sincanda uygulanan insan hakları ihlallerini reddetse de AB, ABD hükümeti ve birçok insan hakları grubu, Pekin'in orada suç işlediğini savunmaktadır. Çin, insan hakları ihlalleri ile ilgili diğer ülkelerden gelen eleştirileri, küresel liderlik yarışında Çini saf dışı bırakma planı olarak görmektedir. Çin inkar etse de son çıkan belgeler çoğu tarafa göre Uygurlara, ve diğer Müslüman Türk topluluklarına karşı devam eden insan hakları ihlallerini kanıtlar nitelikte kabul edilmektedir. Bu belgeler kapsamında İngiliz merkezli Uygur Mahkemesinin, uluslararası çapta, Çin'e ek yaptırımlar koymak, Uygur köle işçiliğiyle bağlantılı ürünlere ithalat kontrolleri koymak ve Sincan'da insan hakları ihlallerinin gerçekleştiğini kamuoyu önünde kabul ettirtmek gibi çeşitli önlemler alma ve adım atma çağrısı, Birleşik Krallık, Amerika Birleşik Devletleri, Kanada ve Avustralyanın Pekin Kış Olimpiyatlarına diplomatik boykot uygulaması ve ABnin Çinin Kuşak ve Yol Projesine alternatif bir ekonomik ağ geliştirme çabası batı ve Çin arasındaki soğuk savaşın göstergeleri olarak algılanabilir.

Şimdiki adıyla Sincan olan bölgede yaşayan Doğu Türkistandaki soydaşlarımız olan Uygurların durumu doğal olarak Türkiyenin ve Türk halkının duyarlılıkla işlediği bir

konudur. Burada dikkat edilmesi gereken husus Uygur halkının güven, istikrar ve refahının güvence altına alınmasıdır. Bu insanların uluslararası bir siyasi çatışma konusu yapılıp, fillerin kavgasında arada kalıp ezilmesini önlemektir. Batı dünyasında yer alan ancak Çin Halk Cumhuriyeti ile ilişkilerine ve bunun geliştirilmesine özen gösteren Türkiye, bu duyarlı konuda Uygur halkının sıkıntılarının giderilmesini gözeten ihtiyatlı bir tutum takınmak durumundadır.

*Fotoğraf:*https://www.theguardian.com/world/2021/dec/09/uyghurs-subjected-to-genocide-by-china-unofficial-uk-tribunal-finds*

[1]Sha Hua, Chinas Treatment of Uyghurs Amounts to Genocide, U.K.-Based Panel Finds, *The Wall Street Journal*, 9 Aralık 2021, https://www.wsj.com/articles/chinas-treatment-of-uyghurs-amounts-to-genocide-u-k-based-panel-finds-11639068852

[2]Leaked papers link top Chinese leaders to Uyghur crackdown, *BBC News*, 30 Kasım 2021, https://www.bbc.com/news/world-asia-china-59456541

[3]Leaked papers link top Chinese leaders to Uyghur crackdown.

[4]Patrick Wintour, Uyghurs subjected to genocide by China, unofficial UK tribunal finds *The Guardian,* 9 Kasım 2021, https://www.theguardian.com/world/2021/dec/09/uyghurs-subjected-to-genocide-by-china-unofficial-uk-tribunal-finds

[5]Leaked papers link top Chinese leaders to Uyghur crackdown.

[6] Patrick Wintour, Uyghurs subjected to genocide by China, unofficial UK tribunal finds

[7] Ibid.

[8]China Guilty of Genocide, Unofficial U.K. Jury Says, *Bloomberg News,* 9 Aralık 2021, https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-12-09/china-guilty-of-xinjiang-genocide-says-independent-u-k-panel

[9]China warns US it will strike back for reckless sanctions, *Al Jazeera*, 14 Aralık 2021, https://www.aljazeera.com/news/2021/12/14/china-says-will-strike-back-for-reckless-u-s-actions

[10]Çin'den 28 sayfalık 'ABD'de insan hakları ihlalleri' raporuyla Washington'a misilleme *Euronews*

, 24 Mart 2021, https://tr.euronews.com/2021/03/24/cin-den-28-sayfal-k-abd-de-insan-haklar-ihlalleri-raporuyla-washington-a-misilleme

[11]Jorge Valero & John Follain, European Union unveils $340 billion infra spend to rival China, *Business-Standard,* 2 Aralık 2021, https://www.business-standard.com/article/international/european-union-unveils-340-billion-infra-spend-to-rival-china-121120200026_1.htm

Yazar Hakkında :

Şevval Beste Gökçelik 2019 yılında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü □□□□ mezun olmuştur. Lisans mezuniyetini takiben 2019 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Avrasya Çalışmaları tezli yüksek lisans programına başlamıştır. 2018 yılında Erasmus programı kapsamında Università di studi degli Siena'da (Siena Üniversitesi) lisans ve yüksek lisans seviyesinde dersler almıştır.

Lisans öğrenimi sırasında Ocak 2019'da Türkiye Stratejik Analizler Merkezi'nde staj yapmış ve Türkiye □□ doğrudan ve dolaylı ilgilendirebilecek bölge dışı siyasi ekonomik askeri ve sosyokültürel gelişmelerin yakından takibini sağlamıştır. Burada 'Arap Baharı'nda Gençlik Örgütleri' adlı tez çalışmasını hazırlamıştır. Ayrıca TÜRKSAM Göçmen Bültenini hazırlamıştır. Yüksek lisans öğrenimi sırasında 2019 yılında Polonya'nın Krakow kentinde uluslararası tanıtım ve pazarlama alanında uygulamalı olarak staj yapmıştır.

Kasım 2020'de Misafir Araştırmacı olarak AVİM'e katılmıştır.

Atıfta bulunmak için: GÖKÇELİK, Şevval Beste. 2026. "ÇİN'İN İNSAN HAKLARI İHLALLERİNİ GÖZ ÖNÜNE SEREN BELGELER." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2021 / 66. Aralık 15. Erişim Kasım 20, 2026. https://avimbulten.org/public/tr/Yorum/CIN-IN-INSAN-HAKLARI-IHLALLERINI-GOZ-ONUNE-SEREN-BELGELER

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır